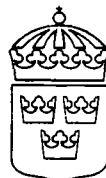

Bostadsutskottets betänkande

1989/90:BoU5

Bostadsbidragen för år 1990 m.m.

1989/90
BoU5

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker ett regeringsförslag om att förlänga de bestämmelser som antagits för bostadsbidragen för första halvåret 1990 till att gälla hela år 1990. Ett häremot stående motionsyrkande avstyrks. Avslutningsvis gör utskottet också ett tillkännagivande om utformningen av bostadsbidragen efter år 1990 som innebär att bidragen bör breddas och höjas.

Till betänkandet har fogats fyra reservationer och två särskilda yttranden.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1989/90:38 (bostadsdepartementet) föreslagit att riksdagen antar ett till propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1989:285) med särskilda bestämmelser om bostadsbidrag för år 1990.

Förslaget innebär att de bestämmelser som antagits för bostadsbidragen för första halvåret 1990 utsträcks till att gälla hela år 1990. Det innebär vidare att bostadsbidrag till barnfamiljer under år 1990 skall kunna omprövas om familjens inkomster av förvärvsarbete har ökat väsentligt i förhållande till inkomsterna av förvärvsarbete enligt 1988 års taxering till statlig inkomstskatt. De ändrade omprövningsreglerna föreslås gälla för bidrag fr.o.m. den 1 april 1990.

Motionen m.m.

I detta betänkande behandlas den med anledning av propositionen väckta motionen:

1989/90:Bo32 av Jan Strömdahl och Ylva Johansson (båda vpk) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1989/90:38 om ändring i lagen (1989:285) med särskilda bestämmelser om bostadsbidrag för år 1990,

2. att riksdagen hos regeringen begär ett förslag till förstärkning och breddning av bostadsbidragen 1990 i enlighet med vad som anförts i motionen.

I ärendet har inkommit en skrivelse från Hyresgästernas riksförbund.

Utskottet

Inledning

Efter förslag av regeringen (prop. 1988/89:100 bil. 13 s. 51) beslutade riksdagen våren 1989 (1988/89:BoU7) att den som uppbär bostadsbidrag vid utgången av år 1989 skall ha rätt att utan föregående ansökan få bidrag även för första halvåret 1990 med samma belopp som för december 1989. Beslutet innebär vidare att möjligheten att begära omprövning av bidragen kvarstår oförändrad vid t.ex. bostadskostnadsökningar.

Beslutet om i princip oförändrade bostadsbidrag för första halvåret 1990 var en åtgärd i avvaktan på resultaten av pågående reformarbete avseende bostadsfinansieringen och skattelagstiftningen.

Bostadsbidragen för år 1990 m.m.

Som redovisats ovan var beslutet om att förlänga bostadsbidragen för år 1989 till att avse också första halvåret 1990 en övergångslösning i avvaktan på att nya regler grundade på pågående reformarbete skulle kunna införas den 1 juli 1990. Detta reformarbete är i alla delar ännu inte avslutat. Enligt bostadsministerns mening är det därför inte möjligt att presentera ett förslag till bostadsbidragssystem som beaktar konsekvenserna av ett reformerat skatte- och bostadsfinansieringssystem i sådan tid att det kan införas den 1 juli 1990. Mot denna bakgrund föreslås att giltighetstiden för lagen (1989:285) med särskilda bestämmelser om bostadsbidrag för år 1990 utsträcks till att gälla för bostadsbidrag under hela år 1990. Nya regler för bostadsbidragsgivningen avses kunna införas den 1 januari 1991.

De särskilda bestämmelserna om bostadsbidrag för första halvåret 1990 innebär i fråga om inkomstprövningen att hushåll med barn kan få sitt bostadsbidrag omprövat bl.a. om inkomsten av förvärvsarbete minskar väsentligt. Någon omprövning skall enligt gällande bestämmelser däremot inte ske till följd av inkomstökningar. Med hänvisning till att de särskilda bestämmelserna om bostadsbidrag förlängs till att avse hela år 1990 föreslås i propositionen att bostadsbidrag till barnfamiljer skall kunna omprövas under år 1990 inte bara vid inkomstminskning, utan även när hushållets inkomster av förvärvsarbete har ökat väsentligt. Mot bakgrund av att bostadsbidragen för år 1990 grundas på 1988 års taxering föreslås vidare att med en väsentlig

inkomstökning för år 1990 skall avses en inkomstökning med mer än 75 000 kr. Den förordade omprövningsmöjligheten vid inkomstökning föreslås träda i kraft den 1 april 1990.

Regeringens förslag avvisas i motion Bo32 (vpk) yrkande 1. Enligt motionärerna är det sannolikt att de hushåll som nu är beroende av bostadsbidrag i stor utsträckning blir än mer beroende av dessa bidrag efter det att delar av skattereformen kommer att genomföras redan fr.o.m. årsskiftet 1989-1990. Skattelättnaderna blir för dessa familjer begränsade samtidigt som deras boendekostnader ökar kraftigt. En förlängning av nuvarande bostadsbidragsvillkor till att gälla också under år 1990 torde enligt motionärerna mot bakgrund härav bli helt otillräcklig.

Enligt motionärernas mening måste regeringen i stället snabbt komplettera den tilltänkta delreformen på skatteområdet med en delreform som innebär en förstärkning och en breddning av bostadsbidragen, innefattande bl.a. kraftigt höjda bostadskostnadsgränser, höjd inkomstgräns och slopad åldersgräns för hushåll utan barn. I motionens yrkande 2 begärs också att regeringen skall lägga fram ett förslag med denna innebörd.

Utskottet anför följande.

Beslutet om i princip oförändrade bostadsbidrag för första halvåret 1990 var, som framgår av framställningen ovan, en åtgärd i avvaktan på resultaten av pågående reformarbete avseende bostadsfinansieringen och skattelagstiftningen. Detta reformarbete är i alla delar ännu inte avslutat, bl.a. gäller det en så väsentlig del som utformningen av bostadsfinansieringssystemet. Ett regeringsförslag avseende reformarbetet i denna del avses föreläggas riksdagen under våren 1990. Med den nära koppling som föreligger mellan finansieringssystemets utformning och utformningen av bostadsbidragen bör slutlig ställning till ett nytt bostadsbidragssystem tas i samband härmed. Först när resultaten av det samlade reformarbetet föreligger kan enligt utskottets mening en nödvändig helhetsbedömning av bostadsbidragens roll i ett reformerat system göras.

Även om starka skäl i och för sig talar för en reformering av bostadsbidragen sett i ett längre perspektiv bör enligt utskottets mening ett beslut i i frågan anstå i avvaktan på pågående reformarbete. Den av regeringen förordade ordningen, att de bestämmelser som antagits för bostadsbidragen för första halvåret 1990 utsträcks till att gälla hela år 1990, bör därmed kunna godtas. En förutsättning härför är dock att ett förslag om ett reformerat bostadsbidragssystem läggs fram i sådan tid att det kan träda i kraft senast den 1 januari 1991.

Utskottet tillstyrker med det nu anförda regeringens förslag avseende *bostadsbidragen för år 1990*. Riksdagen bör sålunda anta det framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1989:285) med särskilda bestämmelser om bostadsbidrag för år 1990. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att motion Bo32 (vpk) avstyrks.

Avslutningsvis behandlar utskottet frågan om *utformningen av bostadsbidragen efter år 1990*.

Om ett nytt bostadsfinansieringssystem, med den inriktning som nu övervägs, införs innebär det att de individuella bostadssubventionerna — bostadsbidragen — måste ges en helt annan utformning än i dag. I betänkandet Ny bostadsfinansiering (SOU 1989:71) föreslås att bostadsbidragen byggs ut inom ramen för det nuvarande systemet. Enligt utskottets mening måste bidragens roll i ett nytt framtida bostadssubventionssystem ges en relativt sett ökad betydelse för vissa grupper med stor försörjningsbörda och/eller låg inkomst. När bidragssystemet utformas måste sålunda beaktas hur det nya skatte- och bostadsfinansieringssystemet påverkar boendekostnaderna. Den av utskottet nu förutsatta reformeringen av bostadsbidragen bör innebära att höjda bidrag kommer att utgå och att nya grupper av boende kommer att omfattas av bidragsgivningen. Bidrag bör därför kunna utgå till hushåll utan barn utan dagens begränsning till bidragstagarens ålder.

Vad utskottet nu anfört om utformningen av bostadsbidragen efter år 1990 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Om kommande överväganden ger vid handen att en reformering av bidragsgivningen bör ske dessförinnan förutsätter utskottet att regeringen förelägger riksdagen förslag i frågan.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *bostadsbidragen för år 1990*

att riksdagen med bifall till regeringens förslag i proposition 1989/90:38 och med avslag på motion 1989/90:32 antar som bilaga till detta betänkande fogat förslag till lag om ändring i lagen (1989:285) med särskilda bestämmelser om bostadsbidrag för år 1990,

res. 1 (c)

res. 2 (vpk)

2. beträffande *utformningen av bostadsbidragen efter år 1990*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

res. 3 (m)

res. 4 (fp)

Stockholm den 21 november 1989

På bostadsutskottets vägnar

Agne Hansson

Närvarande: Agne Hansson (c), Oskar Lindkvist (s), Magnus Persson (s), Knut Billing (m), Lennart Nilsson (s), Erling Bager (fp), Hans Göran Franck (s), Bertil Danielsson (m), Nils Nordh (s), Rune Evensson (s), Gunnar Nilsson (s), Jan Sandberg (m), Siw Persson (fp), Birger Andersson (c), Jan Strömdahl (vpk), Kjell Dahlström (mp) och Britta Sundin (s).

1. Bostadsbidragen för år 1990 (mom. 1)

Agne Hansson och Birger Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Beslutet om" och slutar med "(vpk) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt bostadsutskottets mening måste bostadspolitiken utgå från grundläggande sociala mål och rättvisa. Solidaritet mellan de boende skapas genom att samhällets stöd till bostadssektorn främst inriktas mot de grupper som är i behov härav. Inte minst inriktningen av den planerade skatteomläggningen gör det viktigt att utforma en social bostadspolitik med denna inriktning. Genom att reformen i betydande utsträckning avses finansierad med åtgärder på bostadssektorn riskeras på sikt kraftigt fördyrade boendekostnader för den enskilde. I en sådan situation måste naturligtvis bostadsbidragens utformning ägnas särskild uppmärksamhet.

Förslaget i propositionen om i princip oförändrade bostadsbidrag för år 1990 innebär i praktiken sänkta bidrag — detta med hänsyn till det förväntade utfallet av skattereformen, penningvärdesförsämringen och hyresutvecklingen. Enligt utskottets mening är denna försämring inte acceptabel. Framför allt barnfamiljer med låg- eller medelinkomst kommer att drabbas. Inte minst fördelningspolitiska skäl talar sålunda för att bostadsbidragen måste förstärkas redan för år 1990.

Med hänvisning till det nu anförda bör enligt utskottets mening de övre bostadskostnadsgränserna för bostadsbidrag till barnfamiljer höjas med 200-400 kr. jämfört med nu gällande nivåer. För år 1990 bör sålunda de övre bostadskostnadsgränserna fastställas enligt följande.

Hushåll med 1 barn	2 800 kr.
Hushåll med 2 barn	3 100 kr.
Hushåll med 3 barn	3 500 kr.
Hushåll med 4 barn	3 900 kr.
Hushåll med 5 barn eller fler	4 200 kr.

Den av utskottet förordade höjningen av de övre bostadskostnadsgränserna bör gälla fr.o.m. den 1 januari 1990.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *bostadsbidragen för år 1990*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Bo32 beslutar att 19 § andra stycket lagen (1988:786) om bostadsbidrag skall ha följande lydelse och att lagändringen skall träda i kraft den 1 januari 1990:

Om bostadskostnaden överstiger de belopp som anges i första stycket 2, lämnas bostadsbidrag med 60 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till

- 2 800 kr. för familjer med 1 barn,
- 3 100 kr. för familjer med 2 barn,
- 3 500 kr. för familjer med 3 barn,
- 3 900 kr. för familjer med 4 barn,
- 4 200 kr. för familjer med 5 eller flera barn..

Jan Strömdahl (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Beslutet om" och slutar med "(vpk) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Förslaget om att förlänga 1989 års bostadsbidrag till att gälla hela år 1990 förs fram med hänvisning till att en reformering av bostadsbidragen bör anstå i avvaktan på utfallet av de förestående förändringarna av skattesystemet och av bostadsfinansieringen — förändringar som tidigare avsetts träda i kraft fr.o.m. år 1991. Sedan överenskommelse nu träffats mellan regeringen och folkpartiet om att genomföra väsentliga delar av skattereformen redan fr.o.m. år 1990 har dock förutsättningarna för bostadsbidragen för år 1990 radikalt förändrats.

Resultatet av att delar av skattereformen träder i kraft redan år 1990 blir med all sannolikhet att de hushåll som nu är beroende av bostadsbidrag i stor utsträckning blir än mer beroende av dessa bidrag. De berörda familjernas inkomstskattelättnader blir i allmänhet begränsade samtidigt som deras boendekostnader ökar kraftigt bl.a. genom höjd fastighetsskatt, minskade räntebidrag samt mervärdeskatt på kommunala tjänster och energi. Till detta kommer krav på hyreshöjningar för år 1990 som är rekordstora. Sammantaget kan det komma att handla om hyreshöjningar på ca 50 kr./m² och år.

Under de ovan angivna förutsättningarna framstår en förlängning av nuvarande bostadsbidragsvillkor till att gälla också under 1990 som en helt otillräcklig åtgärd. Regeringens förslag bör sålunda avvisas av riksdagen. I en situation där bostadskostnaderna tar en orimligt stor del av de disponibla resurserna för hushållen framstår en förbättring av bostadsbidragen som absolut nödvändig. Det gäller inte bara för barnfamiljer utan även för hushåll utan barn — oberoende av hushållsmedlemmarnas ålder.

Med hänvisning till det nu anförda kan utskottet ställa sig bakom förslaget i motion Bo32 (vpk) i vad avser utformningen av bostadsbidragen för år 1990. Även enligt utskottets mening måste regeringen således snabbt komplettera den tilltänkta delreformen vad gäller skatter m.m. med en delreform som innebär en förstärkning och breddning av bostadsbidragen. Den nu förordade reformen måste sålunda innehålla kraftigt höjda bostadskostnadsgränser för alla hushållskategorier, höjd inkomstgräns samt slopad åldersgräns för hushåll utan barn. Det bör ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med ett förslag med denna inriktning med sådan skyndsamhet att de nya bostadsbidragen kan tillämpas under hela år 1990.

Vad utskottet nu med anslutning till motion Bo32 (vpk) anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *bostadsbidragen för år 1990*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Bo32 avslår regeringens förslag i proposition 1989/90:38 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. Utformningen av bostadsbidragen efter år 1990 (mom. 2)

1989/90:BoU5

Knut Billing, Bertil Danielsson och Jan Sandberg (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Avslutningsvis behandlar" och på s. 4 slutar med "i frågan" bort utgå.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort utgå.

4. Utformningen av bostadsbidragen efter år 1990 (mom. 2)

Erling Bager och Siw Persson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Avslutningsvis behandlar" och på s. 4 slutar med "i frågan" bort ha följande lydelse:

Om ett nytt bostadsfinansieringssystem, med den inriktning som nu övervägs, införs får det konsekvenser för utformningen och omfattningen av de individuella bostadssubventionerna — bostadsbidragen. I betänkandet Ny bostadsfinansiering (SOU 1989:71) föreslås att bostadsbidragen byggs ut inom ramen för det nuvarande systemet. Enligt utskottets mening kan en sådan eller andra förändringar visa sig nödvändiga, främst under ett övergångsskede för att undvika försämringar ens på kort sikt för hushåll med låg inkomst. När bidragssystemet utformas måste sålunda beaktas hur det nya skatte- och bostadsfinansieringssystemet påverkar boendekostnaderna.

Vad utskottet nu anfört om utformningen av bostadsbidragen efter år 1990 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Om kommande överväganden ger vid handen att en reformering av bidragsgivningen bör ske dessförinnan förutsätter utskottet att regeringen förelägger riksdagen förslag i frågan.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

2. beträffande *utformningen av bostadsbidragen efter år 1990*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilda yttranden

1. Bostadsbidragens framtida utformning

Knut Billing, Bertil Danielsson och Jan Sandberg (alla m) anför:

Vår principiella inställning är att bostadsbidragen för merparten av bidragstagarna på sikt bör ersättas med andra åtgärder så att barnfamiljer som betalar skatt normalt inte skall behöva uppbära inkomstprövade bostadsbidrag. Som ett led i en sådan radikal omläggning av bidragen skall ingå en skattereform som innebär ett reellt minskat skattetryck och som därmed undanröjer de marginaleffekter som da-

gens bostadsbidragssystem ger upphov till. Mot bakgrund av att det nu behandlade förslaget inte innefattar några förändringar av bostadsbidragen för år 1990 och därmed inte heller gör ytterligare familjer bidragsberoende har vi dock kunnat godta förslaget. Det är emellertid vår avsikt att återkomma till riksdagen med förslag med den ovan skisserade inriktningen.

2. Utformningen av bostadsbidragen efter år 1990

Agne Hansson och Birger Andersson (båda c) anför:

Enligt vår mening bör den tilltänkta skattereformen ges en sådan utformning att den inte i högre grad än nödvändigt kommer att belasta boendet och boendekostnaderna. Med hänsyn till vad som i dag är känt om reformens utformning kan det dock inte uteslutas att boendet kommer att få svara för en väsentlig del av finansieringen av reformen. Vi har mot bakgrund härav accepterat det tillkännagivande om utformningen av bostadsbidragen efter år 1990 som utskottet gör i betänkandet. Det är dock vår avsikt att verka för att skattereformen ges en sådan utformning att boendet inte onödigtvis belastas och därmed ökar behovet av bostadsbidrag.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1989: 285) med särskilda bestämmelser om bostadsbidrag för år 1990

Härigenom föreskrivs att 1–3 §§ lagen (1989: 285) med särskilda bestämmelser om bostadsbidrag för år 1990 skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

För år 1990 lämnas bostadsbidrag enligt lagen (1988: 786) om bostadsbidrag *tills vidare endast för månaderna januari–juni.*

För år 1990 lämnas bostadsbidrag enligt lagen (1988: 786) om bostadsbidrag *med de avvikelser som följer av denna lag.*

2 §

Den som vid utgången av år 1989 uppbär bostadsbidrag har rätt att utan föregående ansökan få bidrag även för *månaderna januari–juni* 1990 med samma belopp som för december 1989. *Inträffar någon sådan ändring som avses i 28 eller 29 § lagen (1988: 786) om bostadsbidrag, skall dock bidragsbeloppet anpassas med hänsyn härtill.*

Den som vid utgången av år 1989 uppbär bostadsbidrag har rätt att utan föregående ansökan få bidrag *för varje månad under år 1990* med samma belopp som för december 1989. *Bidragsbeloppet skall dock omprövas*

1. *i fråga om bidrag till barnfamiljer, om något sådant förhållande inträffar som avses i 28 § lagen (1988: 786) om bostadsbidrag eller om familjens inkomster av förvärvsarbete har ökat väsentligt i förhållande till motsvarande inkomster enligt 1988 års taxering till statlig inkomstskatt och det står klart att inkomstökningen kommer att bestå under år 1990 och*

2. *i fråga om bidrag till hushåll utan barn, under de förutsättningar som anges i 29 § samma lag.*

Den upplysningsskyldighet som föreskrivs i 27 § lagen om bostadsbidrag gäller även sådana ändringar av inkomst som avses i första stycket 1.

3 §

I fråga om bostadsbidrag för *månaderna januari–juni* 1990 i andra fall än som avses i 2 §, skall bidraget bestämmas med utgångspunkt från den bidragsgrundande inkomst som kan beräknas med ledning av 1988 års taxering till statlig inkomstskatt.

I fråga om bostadsbidrag för år 1990 i andra fall än som avses i 2 §, skall bidraget bestämmas med utgångspunkt från den bidragsgrundande inkomst som kan beräknas med ledning av 1988 års taxering till statlig inkomstskatt. *Beslut om bostadsbidrag till barnfamiljer skall dock omprövas, förutom i fall som avses i 28 § lagen (1988: 786) om bostadsbidrag, om familjens inkomster av förvärvsarbete har ökat väsentligt i förhållande till motsvarande inkomster enligt 1988 års taxering till statlig inkomstskatt och det står klart att inkomstökningen kommer att bestå under år 1990.*

Den upplysningsskyldighet som föreskrivs i 27 § lagen om bostadsbidrag gäller även sådana ändringar av inkomst som avses i första stycket andra meningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990. Omprövning av bidrag på grund av väsentlig inkomstökning får dock inte göras i fråga om sådana bidrag som avser tid före den 1 april 1990.